

# Chien méchant!

Maya Perfors  
redactielid

**Maya Perfors bestrijdt een jeugdtrauma door een grondig onderzoek te doen naar de vraag wat het recht, en het beleid, zoal doet tegen valse honden. Fokverboden zijn er nauwelijks en er is nog steeds geen identificatie- en registratieplicht. Kan een eigenaar worden vervolgd als zijn hond een zevenjarig meisje doodbeet dat in zijn tuin rondliep? En wie is wanneer aansprakelijk voor de schade van de wonden en de ziekten die het gevolg kunnen zijn van gemene beten?**

Als kind was ik als de dood voor honden, zeker voor zo'n hapgraag exemplaar. De eerste Franse woorden die ik oppikte, waren die van het bordje waarop een grote hond met openstaande bek en veel slijm en speeksel was afgebeeld: *Chien méchant!!!*

Sindsdien loop ik met een grote boog om honden heen – een goede reden om eens uit te zoeken hoe het is gesteld met dat wezen dat velen vrezen maar niemand echt kent: de valse hond.

Een valse hond is een onaangepaste hond, waarvan bijtgedrag de belangrijkste uiting is. Bijtincidenten zijn aan de orde van de dag en vormen een maatschappelijk probleem. In Nederland melden zich jaarlijks 12.000 mensen na een hondenbeet bij de Eerste Hulp, hetgeen overeenkomt met circa 2 procent van de 'privé-ongevallen'. In de periode 1984-1998 zijn 13 mensen aan een hondenbeet overleden.

## **Nog geen verbod**

De Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij heeft in een poging het aantal bijtincidenten terug te dringen aanvanke-



lijk vijf hondenrassen aan een voorwaardelijk fok- en houdverbod onderworpen. Hij heeft dit gedaan op basis van onder meer een rapport van de Stichting Consument en Veiligheid, *Hondenbeten in kaart gebracht* (1998). De hondensector – bestaande uit de organisaties die werkzaam zijn op het gebied van dierenwelzijn, hondenfokkerij en hondensport – is van mening dat een dergelijk verbod willekeurig en onvoldoende effectief is. Naar aanleiding van deze kritiek heeft de minister de sector gevraagd een plan te creëren ter bestrijding van bijtincidenten.

De belangrijkste organisaties in de sector hebben zich verenigd in het Platform Preventie Hondenbeten dat in september 1999 op verzoek van de minister de nota *Sociale honden bijten niet* heeft uitgebracht. De sector is van mening dat met een fokverbod voor een bepaald hondenras slechts een schijnveiligheid wordt bereikt. Volgens de sector worden honden niet vals

**Volgens de sector worden honden niet vals geboren, doch agressief gemaakt**



foto: Martin Parr/Magnum/ABC

geboren, doch agressief gemaakt. Tevens is er een nauwe samenhang tussen agressieve honden en ondeskundig en op grote schaal fokken. Er zijn particulieren die bewust fokken op agressie en een vechthondenkarakter. Omdat het ras niet bepalend is voor het karakter van de hond, lost een fok- en houdverbod volgens de sector niets op, terwijl van zo'n verbod wel vele honden de dupe worden. Dat ras zal gecastreerd en gemuilkorfd door het leven moeten gaan of levenslang verbannen worden naar een asiel.

Bovendien vindt het merendeel van de bijtincidenten met voor mensen een dodelijke afloop plaats in situaties bij de eigenaren thuis of op privé-terrein. In die situaties had de betrokken hond ook volgens de voorgenomen maatregelen van de minister niet gemuilkorfd hoeven zijn.

De sector legt in haar rapport dan ook de nadruk op preventie en noemt drie speerpunten voor beleid:

- *Voorlichting*, die zich moet richten op de optimalisatie van leerprocessen bij de hond, zowel gedurende de socialisatiefase bij de fokker als later bij de eigenaar; zo dient deelname aan gehoorzaamheids cursussen gestimuleerd te worden; betere educatie voor potentiële slachtoffers zoals joggers en kinderen.
- *Fokbeleid*, om de gevolgen van ongewenste erfelijke aanleg te verminderen, zowel bij rashonden als niet-rashonden. Daarbij zou idealiter voor iedere subpopulatie van een ras een eigen beleid moeten worden gevoerd, omdat de erfelijke aanleg niet voor het gehele ras zal gelden.
- *Onderzoek*, naar de reden voor het bijtgedrag is essentieel; per bijtincident dient onderzocht te worden welke fouten er door wie zijn gemaakt; onderzoek kan geschieden met behulp van een meldpunt bijtincidenten en een meldpunt gedragproblemen en ziektegevallen.

Verder pleit het platform voor algehele identificatie en registratie van alle honden. De identificatie houdt in dat alle honden herkenbaar zijn aan een unieke code (tatoeage of chip), terwijl identificatie inhoudt dat de gegevens betreffende de hond ergens zijn opgeslagen, gekoppeld aan deze unieke code. Aan de hand van registratie van iedere hond kunnen malafide fokkers en handelaren worden aangepakt, kunnen erfelijke ziektes effectief worden bestreden, kunnen eigenaren achterhaald worden die hun honden mishandelen en kunnen doeltreffende maatregelen tegen valse honden genomen worden. Thans zijn van de circa 1,5 miljoen honden in Nederland er 900.000 geregistreerd. Vooralsnog voelt de minister vanwege de kosten niet voor een algehele identificatie en registratieplicht.

Op 15 maart 2001 heeft de minister tegen de aanbevelingen van de sector in zijn voorstel om uiteindelijk vier hondenrassen (de American Staffordshire Terrier, de Dogo Argentino, de Fila Brasileiro en de Mastino Napolitana) te verbieden, in de Tweede Kamer verdedigd. De Kamer heeft zijn voorstel verworpen en de minister gevraagd met een nieuw voorstel te komen, hetgeen hoogstwaarschijnlijk enkele dagen voor de verschijning van dit nummer is gebeurd. De sector, bij monde van de Raad voor de Dierenbescherming, heeft inmiddels goede hoop dat de minister deze keer wel haar aanbevelingen zal overnemen.

### Regelgeving

Ingevolge art. 2 van de Wet op de dierenbescherming is het verboden om zonder een vergunning van burgemeester en wethouders als bedrijf uit te oefenen het kopen, ten verkoop voorradig hebben, verkopen, in bewaring nemen, africhten of doden van honden. Het Honden- en Kattenbesluit 1981 (HKB) is een algemene maatregel van bestuur waarin dit verbod is uitgewerkt. In

het HKB staat onder meer aan welke voorwaarden asielen, pensions en fokkers dienen te voldoen. In januari 1999 heeft de Tweede Kamer ingestemd met een nieuw HKB dat het oude gaat vervangen. Het nieuwe HKB wordt 1 januari 2002 van kracht.

Onder het nieuwe HKB valt iedereen die bedrijfsmatig met honden werkt. Bedrijfsmatig betekent in dit geval dat er meer dan twintig honden per jaar verkocht worden of als er meer dan vier nesten per jaar gefokt worden.

Om te garanderen dat de honden goed worden verzorgd, moeten asiel- en pensionbeheerders en bedrijfsmatige fokkers in het bezit zijn van een erkend bewijs van vakbekwaamheid. Desondanks zal er sprake blijven van een massale fok van honden, zonder enige vorm van socialisatie. Die socialisatie is echter essentieel voor pups om op te kunnen groeien tot evenwichtige dieren die betrouwbaar zijn in de omgang.

In het nieuwe HKB is uitsluitend een registratieplicht opgenomen voor honden die in een asiel of bij fokkers verblijven. Aan het verzoek van de sector om een algehele registratieplicht in te stellen is dus slechts gedeeltelijk tegemoet gekomen.

In 1992 trad de Gezondheidswet- en Welzijnswet voor Dieren (GWWD) in werking. De GWWD is een zogeheten 'kader- of raamwet'. In het kader van de GWWD is onder andere de Regeling

Agressieve Dieren (RAD) tot stand gekomen. De RAD is vooral bekend geworden als de 'Pitbullregeling'.

Begin 1993 is binnen de RAD een algemeen houd- en fokverbod van pitbulls afgekondigd, vanwege een noodlottig bijtincident. Een Pitbull dient sedertdien gecastreerd of gesteriliseerd te zijn en moet op de openbare weg kortaangelijnd en gemulkorfd worden.

### **Strafrechtelijke bepalingen**

Anders dan onder meer in een aantal Amerikaanse staten, kan de hond zelf in Nederland niet strafrechtelijk vervolgd worden. Ingevolge art. 425 lid 1 Sr is strafbaar degene die een dier op een mens aanhijst of een onder zijn hoede staand dier, wanneer het een mens aanvalt, niet terughoudt. Volgens het tweede lid is strafbaar hij die geen voldoende zorg draagt voor het onschadelijk houden van een onder zijn hoede staand gevaarlijk dier.

Volgens de Hoge Raad 10 maart 1992 NJ 1992, 571 is het onjuist dat een hond pas een gevaarlijk dier is indien hij dat door zijn gedrag laat blijken. Ook een hond die zich (nog) niet gevaarlijk heeft gedragen is gevaarlijk als op grond van andere feiten en omstandigheden kan worden aangenomen dat hij gevaren oplevert die art 425 Sr heeft willen voorkomen. De A-G mr. Leijten concludeert dat zulks geldt voor de pitbullterriër, die als *soort* gevaarlijk voor mens en dier is, omdat hij gefokt wordt op agressief



gedrag. In dit geval had de eigenaar de pitbull los laten lopen en de hond had daarvoor op een veld van een voetbalvereniging voetballen kapot gebeten. Volgens Leijten is van een gevaarlijk dier ook sprake als de aantasting niet een mens of dier maar goederen, zoals i.c. de voetballen betreft. Samenloop van art. 425 Sr met de art. 300 en 302 Sr ( mishandeling respectievelijk zware mishandeling) is uiteraard mogelijk onder meer in het geval van een bijtincident. De hond zelf kan verbeurd worden verklaard.

Kan de eigenaar van een rottweiler worden vervolgd voor dood door schuld (art. 307 Sr) omdat zijn hond een zevenjarig meisje heeft doodgebeten dat zijn tuin was binnengestapt? (Zie AAe nr. 49 (2000) 3.) Allereerst moet komen vast te staan dat er een causaal verband bestaat tussen de dood van het meisje en de hondenbeet. Als dat het geval is dan dient bekeken te worden in hoeverre de eigenaar onvoorzichtig is geweest. Was het agressief en gevaarlijk gedrag van de hond voorzienbaar en heeft de eigenaar op basis daarvan voldoende voorzorgsmaatregelen genomen? Gezien de reputatie van een bepaald ras kan de voor-

**Als de schadetoebrenging niet onrechtmatig zou zijn wanneer men het dier wel in zijn macht zou hebben gehad, kan men zich tegen aansprakelijkheid verweren**



Foto: ANP

zienbaarheid worden aangenomen. Voorzorgsmaatregelen zijn onder meer het volgen van een hondengehoorzaamheids-cursus met herhalingscursussen, de hond aangeliend houden, het terrein waar de hond zich bevindt deugdelijk afsluiten, de hond aan een ketting leggen en een waarschuwbord plaatsen. De zorgvuldigheidseisen waaraan de eigenaar dient te voldoen moeten zo veel mogelijk objectief worden ingevuld. Blijkt dat de eigenaar onvoldoende voorzorgsmaatregelen heeft genomen dan heeft hij aanmerkelijk onvoorzichtig gehandeld en dient beoordeeld te worden of hij verwijtbaar heeft gehandeld. Als dat het geval is, kan 'dood door schuld' met succes ten laste worden gelegd.

Degene die opzettelijk en wederrechtelijk andermans hond doodschiet is strafbaar ingevolge art. 350 lid 2 Sr. De wederrechtelijkheid zal gegeven zijn indien de schutter geen eigen recht heeft en de eigenaar geen toestemming heeft gegeven (vgl. *Hazewinkel-Suringa* 1996, par. 2.3.9.4.). Voorts heeft de Hoge Raad in 1922 uitgemaakt dat het doden van andermans hond om hem uit zijn lijden te verlossen de wederrechtelijkheid niet opheft (HR 29 mei 1922, NJ 1922,

p. 915). Indien de wederrechtelijkheid is ten laste gelegd zal vrijspraak moeten volgen indien is gehandeld in noodweer of noodtoestand of op grond van een wettelijk voorschrift of een bevoegd gegeven ambtelijk bevel (vgl. *T&C Strafrecht* p. 1050b). Voorts is er nog een speciale *license to kill* te vinden in art. 4 van de Wet op de dierenbescherming, dat politieambtenaren en jacht-opziensers toestaat om honden te doden die zich zonder toezicht op een erf of in het veld bevinden en een onmiddellijk gevaar vormen voor zich aldaar bevindende dieren, waarvan de instandhouding is gewenst. Deze bepaling is ook van toepassing op de situatie dat een hond losloopt op een terrein waar wild was te verwachten (HR 25 oktober 1966, NJ 1967, 324).

Ten slotte: de hondenbezitter moet zich houden aan de voorschriften die in de meeste algemene plaatselijke verordeningen zijn opgenomen aangaande het aanlijnen en muilkorven van bepaalde soorten honden.

### Risicoaansprakelijkheid

Een hond, en zeker een valse hond, kan aanzienlijke schade berokkenen. Denk behalve aan de gevolgen van aangebrachte wonden ook aan de besmettelijke ziekten die een hond door bijten kan overbrengen.

In art. 6:179 BW is de kwalitatieve aansprakelijkheid van de bezitter van een dier geregeld. Kwalitatieve aansprakelijk-

heid of risicoaansprakelijkheid treedt in zonder dat de aansprakelijkheid behoeft te worden herleid tot foutief gedrag van de aansprakelijk gestelde. Grondslag van deze aansprakelijkheid is het gevaar dat in de eigen, onberekenbare energie van het dier schuilt. Wanneer het lichaam van het dier slechts object is van krachten die van buiten komen is daar geen sprake van (*TM, Parl. gesch. Boek 6*, p. 763). Het artikel mist ook toepassing als het dier als instrument handelt van de persoon die hem berijdt of leidt. In die gevallen is niet degene die het dier onderhoudt aansprakelijk voor de toegebrachte schade maar, indien deze onrechtmatig handelde, de persoon die het dier leidde en zijn meester, voor zover deze persoon als een ondergeschikte is aan te merken.

Dat de hond geleid wordt is niet steeds voldoende om de toepassing van art. 6:179 BW geheel uit te sluiten. Van het speciale dierengevaar (art. 6:179 BW) is ook sprake wanneer een aangeliende hond geheel uit eigen beweging de schade deed ontstaan.

### Tenzij-formule

De bezitter van een hond is aansprakelijk voor de schade die zijn hond heeft aangericht, tenzij aansprakelijkheid op grond van onrechtmatige daad (zie de art. 6:162 tot en met 168 BW) zou hebben ontbroken indien hij de gedraging van het dier waardoor de schade werd toegebracht, in zijn macht zou hebben gehad.

**In Nederland is een hond niet strafrechtelijk vervolgbaar, in enkele Amerikaanse staten wel**

Met deze zogenoemde 'tenzij-formule' in art. 6:179 BW heeft de wetgever op twee manieren de kwalitatieve aansprakelijkheid voor dieren begrensd (*MvA II, Parl.gesch. Boek 6, p. 748*). De aansprakelijkheid ex art. 179 BW heeft geen verdere gevolgen dan een aansprakelijkheid ex art. 162 BW zou hebben gehad, terwijl met de formule voorts wordt aangegeven van welke onrechtmatige-daads-vereisten wordt geabstraheerd. Men kan zich niet tegen de aansprakelijkheid verweren met de stelling dat men het dier niet in zijn macht zou hebben gehad. Alleen als er omstandigheden zijn die aan de schadetoebrenging het

### Wie is aansprakelijk?

Indien een hond schade aanricht, wordt degene die het dier onder zich heeft vermoed de bezitter te zijn. Op hem rust de bewijslast van het tegendeel (zie o.a. Ktg. Amsterdam 11 april 1995, VR 1995, 192). Ook als de hond is ontsnapt, blijft de aansprakelijkheid op de bezitter rusten.

Als er tussen de bezitter en de gelaedeerde een rechtsverhouding bestaat, heeft dat niet zonder meer tot gevolg dat art. 179 buiten toepassing blijft. Wel kan het bestaan van een rechtsverhouding er toe leiden dat de schade geheel of gedeeltelijk voor rekening van de gelaedeerde is.

die voortvloeit uit de eigen energie van het dier, die kan worden herleid tot uiterlijk foutief oftewel storend gedrag van het dier. In gevallen waarin art. 179 niet van toepassing is, fungeert art. 162 als 'restartikel'. Ook dient een beroep op art. 162 te worden gedaan indien de aansprakelijk gestelde betwist de bezitter van de hond te zijn, maar zijn gedrag met betrekking tot de hond waardoor de schade is ontstaan als foutief kan worden gekwalificeerd.

Het Hof Amsterdam achtte (in haar uitspraak van 3 juni 1965, NJ 1966, 204) naast de eigenaar van een hond ook degene die de hond ten behoeve van die eigenaar uitliet aansprakelijk voor de door de hond veroorzaakte schade. De hondenuitlater had zelfstandig onrechtmatig gehandeld door de hond niet aangelijnd te houden, waardoor het door de hond toegebrachte letsel kon ontstaan.

Toepassing van art. 6:101 BW heeft tot gevolg dat de schadeplicht voor de kwalitatief aansprakelijk gestelde vervalt dan wel wordt verminderd in het geval van eigen schuld.

De Hoge Raad oordeelde (op 24 januari 1992, NJ 1992, 302) dat het enkele feit dat de eigenaar van een hond deze heeft laten loslopen niet voldoende is om hem elke aanspraak op schadevergoeding te ontnemen, wanneer hij wordt gebeten door een andere hond, doordat beide honden met elkaar zijn gaan vechten en hij in dat gevecht ingrijpt. Wel kan dit reden zijn om de schade tussen de bezitter van de hond die heeft gebeten en het slachtoffer naar evenredigheid te verdelen.

### Hartenwens

Met deze naspeuringen naar het vraagstuk van 'hond en recht' is een wereld voor me opengegaan, een wereld van platforms, rapporten, misdrijven en aansprakelijkheden. Wie zal er nog bang zijn voor valse honden, bij zoveel beleid en regelgeving? Misschien wordt het tijd de hartenwens van mijn kinderen te vervullen: laten we die hond maar kopen. Komend voorjaar, misschien.



foto: Martin Parr/Magnum/ABC

onrechtmatig karakter zou hebben ontnomen als men het dier wel in zijn macht zou hebben gehad, kan men zich met succes tegen aansprakelijkheid verweren. De waakhond die de inbreker aanvalt, maakt de bezitter dan ook niet aansprakelijk, omdat, volgens art. 162 lid 2 slot BW, noodweer als rechtvaardigingsgrond zou gelden, ook bij controle over het dier.

In de rechtspraak heeft bij valse honden het beroep op de 'tenzij-formule' ter afwijering van de aansprakelijkheid nog weinig resultaat gehad.

Op de houder van het dierenasiel of van het dierenpension rust geen kwalitatieve aansprakelijkheid. Wel op degene die niet de bezitter is doch het dier gebruikt 'in de uitoefening van een bedrijf' (art. 6:181BW).

Is naast de kwalitatief aansprakelijk gestelde ex art. 179 of art. 181 een persoon op grond van art. 162 aansprakelijk voor de schade, dan kan degene die in hoedanigheid aansprakelijk is, verhaal nemen op die persoon. Zoals gezegd dient de toepassing van art. 179 te worden beperkt tot schade